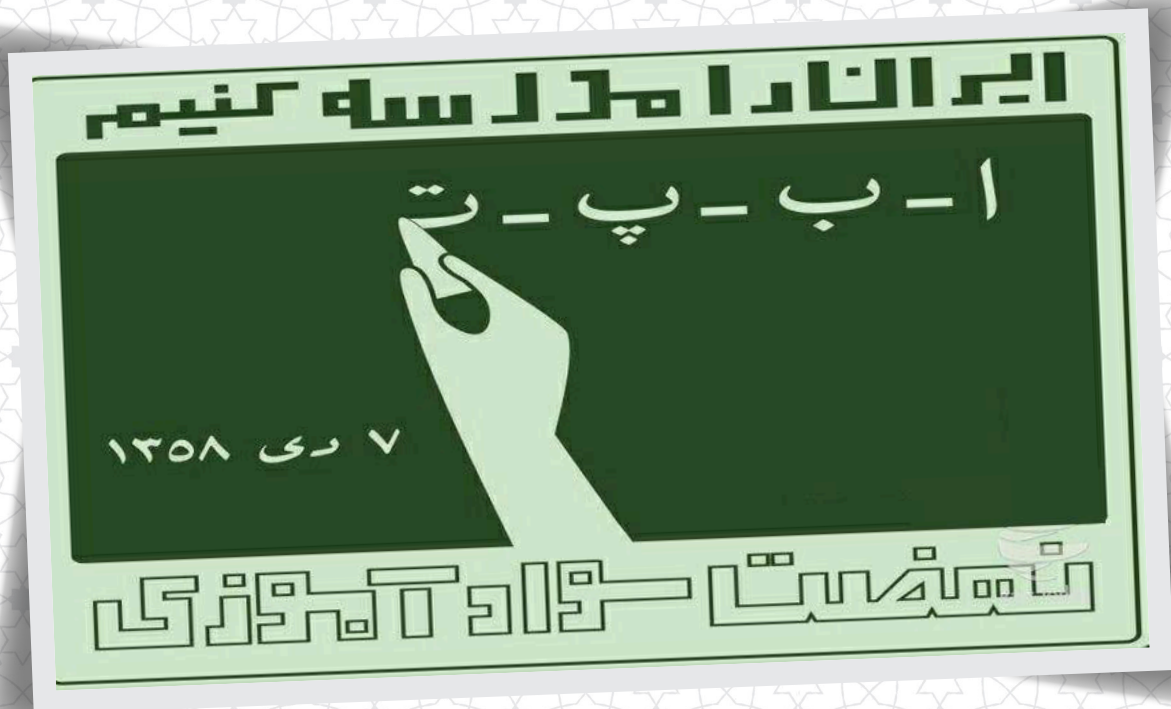

بررسی روند ترک تحصیل و بازماندگی از تحصیل در آموزش و پرورش (سال‌های ۱۳۹۳-۱۴۰۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خدای بزرگبخشایش همیشه بخوانید

بِسْمِ

شماره مسلسل: ۱۸۶۵۲
کد موضوعی: ۲۷۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:
۱۴۰۱/۱۰/۱۸

عنوان گزارش:

بررسی روند ترک تحصیل و بازماندگی از تحصیل در آموزش و پرورش
(سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۳)

نام دفتر:

مطالعات فرهنگ و آموزش

تهیه و تدوین کنندگان:

موسی بیات، محمدرضا ملاشاهی

ناظر علمی:

حجت‌ا... بنیادی

همکار:

محمد صادق عبداللهی

صفحه آرا:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

پرند فیاضی

واژه‌های کلیدی:

۱. ترک تحصیل

۲. بازماندگی از تحصیل

۳. پوشش تحصیلی

۴. آموزش اجباری

۵. آموزش و پرورش عمومی

۶. آموزش همگانی

فهرست مطالب

چکیده	۶
خلاصه مدیریتی	۷
مقدمه	۸
۱. بررسی وضعیت پوشش تحصیلی در اسناد و قوانین	۹
۲. بررسی وضعیت بازماندگی از تحصیل	۱۰
۳. بررسی وضعیت ترک تحصیل دانش آموزان	۱۲
جمع بندی	۱۴
پیشنهادها	۱۵
منابع مأخذ	۱۶

فهرست جداول

جدول ۱. مواد قانونی مرتبط با پوشش تحصیلی و بازماندگی از تحصیل	۹
جدول ۲. بازماندگان از تحصیل سال های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰-۱۳۹۹	۱۰
جدول ۳. رتبه بندی استان های دارای بیشترین نرخ بازماندگی از تحصیل سال های تحصیلی سال ۱۳۹۴-۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰	۱۱
جدول ۴. تعداد جذب بازماندگان از تحصیل	۱۲
جدول ۵. دانش آموزان ترک تحصیلی سال های تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰	۱۲
جدول ۶. رتبه بندی استان های دارای بیشترین میزان ترک تحصیل	۱۳

فهرست نمودارها

نمودار ۱. بازماندگان از تحصیل سال های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰	۱۱
نمودار ۲. دانش آموزان ترک تحصیل سال های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰	۱۳

بررسی روند ترک تحصیل و بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش (طی سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۳)

[چکیده]

راهکارهایی برای مقابله با مسئله بازماندگی و ترک تحصیل ارائه شده است. به نظر می‌رسد یکی از اصلی‌ترین چالش‌های این حوزه، فقدان آماری دقیق، شفاف و جامع از دانش‌آموزان بازمانده و تارک از تحصیل و شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی آنان است. بنابراین پیشنهاد می‌شود ایجاد سامانه آماری جامع و یکپارچه با هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط شامل آمار همه‌جانبه دانش‌آموزان، اصلاح ساختاری شورای پشتیبانی سوادآموزی، انجام مأموریت سوادآموزی توسط آموزگاران (مدارس ابتدایی) در اقصی نقاط کشور، اتخاذ رویکرد مدرسه‌محوری در ریشه‌کنی بیسوادی و جذب کودکان بازمانده از تحصیل، استفاده از فناوری اطلاعات و آموزش‌های ترکیبی، تهیه نقشه جامع سوادآموزی، ایجاد فرصت‌های آموزشی متنوع، اصلاح برنامه درسی با رویکرد انعطاف‌پذیری و همچنین اصلاح قانون بازگشایی مدارس مصوب سال ۱۳۷۶ از دیگر راهکارهای ارائه شده در این گزارش است.

بازماندگی از تحصیل و ترک تحصیل یکی از اصلی‌ترین چالش‌های نظام آموزش و پرورش ایران است که در سال‌های اخیر به‌ویژه پس از همه‌گیری کووید-۱۹ و غیرحضور شدن آموزش‌ها رشد چشمگیری داشته است. طبق آخرین آمارهای اعلامی از سوی وزارتخانه آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ هرچند تلاش‌هایی برای جذب بازماندگان و تارکان از تحصیل و کاهش آمار نسبت به سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ انجام شده است، اما همچنان بیش از ۹۱۱ هزار نفر در سنین ۶ تا ۱۷ سال از تحصیل بازمانده‌اند و ۲۷۹ هزار دانش‌آموز نیز ترک تحصیل کرده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که پنج استان سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی، تهران، خوزستان و آذربایجان غربی دارای بیشترین فراوانی مطلق بازماندگان از تحصیل هستند. همچنین استان‌های سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی، خوزستان، آذربایجان غربی و کرمان نیز به ترتیب دارای بیشترین آمار تارکان از تحصیل در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ هستند. در این گزارش ضمن بررسی روند آماری بازماندگی و ترک تحصیل در سال‌های ۱۴۰۱-۱۳۹۳

[خلاصه مدیریتی]

نفر به بیش از ۱۵۴ هزار نفر افزایش یافته است. استان‌های سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی، خوزستان، آذربایجان غربی و کرمان به ترتیب دارای بیشترین آمار تارکان از تحصیل در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ هستند. یافته‌های این گزارش نشان می‌دهد نرخ جذب بسیار ناچیز کودکان بازمانده از تحصیل در کنار تعداد بالای ترک تحصیل سالیانه (از ۳۴۷ هزار نفر تا ۲۷۰ هزار نفر) سبب شده است تا روند بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش تا سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ روبه رشد باشد. از سوی دیگر متأسفانه جمعیت ترک تحصیل در دوره ابتدایی و متوسطه اول (دوره آموزش و پرورش عمومی) از سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ تا سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ رو به افزایش نهاده است که این موضوع به تشدید روند بازماندگی از تحصیل خواهد انجامید.

نتیجه آنکه اهداف اسناد و قوانین مربوط به پوشش تحصیلی و جذب کودکان بازمانده از تحصیل تاکنون تحقق نیافته است و سیاستگذاری در این حوزه بدون اثرپذیری از واقعیت‌ها و وضعیت موجود مسئله، همچنان به عباراتی توصیه‌ای و کلی همچون آموزش اجباری، پوشش کامل تحصیلی و جذب افراد بازمانده از تحصیل اکتفا کرده و رو به سوی قاعده‌گذاری عملیاتی و اجرایی برای حل مسئله نیاورده است. حل این مسئله از یک سو نیازمند قاعده‌گذاری عملیاتی و اجرایی است و از سوی دیگر نظارت بر اجرای قوانین و مقررات از سوی نهادهای نظارتی از جمله مجلس شورای اسلامی بسیار ضرورت دارد.

پوشش کامل تحصیلی کودکان لازم‌التعلیم و جذب افراد بازمانده از تحصیل در یکصد سال گذشته یکی از اهداف قوانین و اسناد مرتبط با حوزه آموزش و پرورش است که همواره برای تحقق این هدف، سیاستگذاری شده است. اما بررسی وضعیت آماری دو شاخص ترک تحصیل و بازماندگی از تحصیل نشان از عدم تحقق این اهداف در اسناد و قوانین مذکور دارد.

تعداد کل افراد بازمانده از تحصیل در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ برابر ۷۷۷,۸۶۲ نفر است که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ با ۲۶ درصد رشد به ۹۱۱,۲۷۲ نفر افزایش یافته است. طبق گزارش سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰، پنج استان سیستان و بلوچستان، خراسان رضوی، تهران، خوزستان و آذربایجان غربی دارای بیشترین فراوانی مطلق بازماندگان از تحصیل هستند. از این میان، استان سیستان و بلوچستان وضعیت بغرنجی دارد. به نحوی که از سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تاکنون بیشترین فراوانی مطلق و نسبی را در شاخص مذکور دارد و در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ تعداد ۱۴۵,۳۴۰ کودک بازمانده از تحصیل دارد.

تعداد دانش‌آموزان ترک تحصیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ برابر با ۳۴۷,۲۰۳ نفر بوده که با کاهش ۱۹/۶ درصدی در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ به عدد ۲۷۹,۰۱۹ رسیده است. با این حال، آمار دانش‌آموزان ترک تحصیل دوره متوسطه اول در بازه زمانی پیش‌گفته رو به رشد بوده است، به نحوی که در شاخص مذکور از ۶۰ هزار

[مقدمه]

با توجه به اهمیت تعلیم و تربیت در تعالی فرهنگ عمومی، نقش محوری آن در پیشرفت جامعه و ایجاد تمدن و زمینه‌سازی برای به فعلیت درآمدن استعداد‌های فردی و جمعی انسان، همواره یکی از اهداف سیاستگذاران آموزش و پرورش افزایش سطح پوشش تحصیلی آحاد جامعه بوده است به نحوی که همه افراد به فرصت آموزشی مناسب دسترسی داشته باشند. از همین روست که دولت‌ها اغلب هزینه آموزش و پرورش را تقبل نموده و فراتر از این، تحصیل کودکان را امری اجباری شمرده به نحوی که هرگونه ممانعت والدین از این امر در قوانین مرتبط جرم‌انگاری شده است. از سوی دیگر ترک تحصیل و بازماندگی از تحصیل دو وضعیتی هستند که افراد لازم‌التعلیم بیرون از چرخه نظام آموزش و پرورش قرار می‌گیرند و همین امر موجبات آسیب‌های اجتماعی عدیده‌ای همچون اعتیاد، بزهکاری، سرقت و مواردی از این دست را فراهم می‌کند که در نهایت حاکمیت باید ضمن تقبل هزینه فرصت از دست‌رفته، اعتبارات بسیاری را برای کاهش آثار این آسیب‌ها و مدیریت آنها هزینه کند.

در این گزارش به بررسی روندی دو شاخص ترک تحصیل^۱ و بازماندگی از تحصیل^۲ از سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰ پرداخته می‌شود. شایان ذکر است اطلاعات مرتبط با این دو شاخص در سال‌های قبل از ۱۳۹۳ در سالنامه‌های آماری وزارت آموزش و پرورش وجود ندارد.

با توجه به اهمیت تعلیم و تربیت در تعالی فرهنگ عمومی، نقش محوری آن در پیشرفت جامعه و ایجاد تمدن و زمینه‌سازی برای به فعلیت درآمدن استعداد‌های فردی و جمعی انسان، همواره یکی از اهداف سیاستگذاران آموزش و پرورش افزایش سطح پوشش تحصیلی آحاد جامعه بوده است به نحوی که همه افراد به فرصت آموزشی مناسب دسترسی داشته باشند. از همین روست که دولت‌ها اغلب هزینه آموزش و پرورش را تقبل نموده و فراتر از این، تحصیل کودکان را امری اجباری شمرده به نحوی که هرگونه ممانعت والدین از این امر در قوانین مرتبط جرم‌انگاری شده است.

۱. این شاخص نشان‌دهنده درصد دانش‌آموزانی است که در طول سال تحصیلی به هر دلیلی از ادامه تحصیل و حضور در مدرسه خودداری کرده‌اند (نشانگرهای ارزشیابی نظام آموزش و پرورش و استانداردهای آن، مصوب جلسه ۸۸۶ شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۲).

۲. این شاخص نشان‌دهنده تعداد افراد لازم‌التعلیمی است که در سن آموزش قرار دارند، اما در سال تحصیلی مشغول به تحصیل نیستند (نشانگرهای ارزشیابی نظام آموزش و پرورش و استانداردهای آن، مصوب جلسه ۸۸۶ شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۲).

۱. بررسی وضعیت پوشش تحصيلی در اسناد و قوانين

است و بعد از اين تاريخ تا قبل از انقلاب اسلامي حداقل در ۵ فقره قانون مصوب مجلس، موضوع پوشش تحصيلی همگانی مورد تأکید قرار گرفته است.

بعد از انقلاب اسلامي نیز، برای حل مسئله بی‌سوادی، بستر سازی دستگاه‌های مجری و ترغیب و افزایش انگیزه‌های اجتماعی، مورد تأکید جدی قرار گرفت که در ادامه به توصیف این موضوع در اهم قوانین و مقررات بعد از انقلاب پرداخته می‌شود:

از سال ۱۳۸۶ش تقریباً همزمان با شروع قانونگذاری در ایران، همواره سياستگذاران به موضوع پوشش تحصيلی با عباراتی همچون تحصيل اجباری، تعميم دوره‌های تحصيلی، افزایش دسترسی به فرصت‌های آموزشی، انسداد مبادی بی‌سوادی و پوشش تحصيلی افراد لازم‌التعليم توجه نشان داده‌اند. ماده (۲) قانون اداری وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه مصوب سال ۱۳۸۹ تهیه اسباب تحصيلات ابتدایی مجاني اجباری و تعميم تحصيلات متوسطه و عالی را از وظایف وزیر پرشمرده

جدول ۱. مواد قانونی مرتبط با پوشش تحصيلی و بازماندگی از تحصيل

عنوان	مفاد
قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۵۸	اصل سی‌ام: دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصيلات عالی را تا سر حد خودکفایی کشور به‌طور رایگان گسترش دهد.
پیام امام خمینی (ره) به مناسبت تشکیل نهضت سوادآموزی، ۱۳۵۸	اکنون بدون از دست دادن وقت و بدون تشریفات خسته‌کننده برای مبارزه با بیسوادی به‌طور ضربتی و بسیج عمومی قیام کنید تا این‌شاء... در آینده‌ای نزدیک هر کسی نوشتن و خواندن ابتدایی را آموخته باشد.
قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۶۶	بند «۸» (ماده ۱۰) - زیر پوشش قراردادان کلیه کودکان لازم‌التعليم و تقویت نهضت سوادآموزی
طرح اجرائی سوادآموزی (شورای عالی انقلاب فرهنگی)، ۱۳۶۶	۱. در جهت تحقق اصل سی‌ام قانون اساسی وزارت آموزش و پرورش طرح اجرائی آموزش اجباری برای کودکان لازم‌التعليم را (زیر ۱۰ سال) تهیه نموده و به شورای عالی انقلاب فرهنگی تقدیم کند.
قانون برنامه پنج‌ساله اول توسعه، ۱۳۶۸	خط‌مشی‌ها: ۶-۳. ایجاد امکانات آموزشی لازم برای تمامی کودکان لازم‌التعليم. خطوط کلی سیاست‌ها: ۱. تحت پوشش آموزشی قراردادان کلیه افراد واجب‌التعليم در بخش‌های محروم.
قانون برنامه پنج‌ساله دوم توسعه، ۱۳۷۳	تبصره «۲۲» - دولت موظف است تمهیدات لازم برای اجباری کردن شرکت کودکان لازم‌التعليم در آموزش اجباری و شرکت بیسوادان کمتر از ۱۰ سال در دوره‌های سوادآموزی را فراهم آورد.
قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها شهرستان‌های کشور، ۱۳۷۲	بند «۱۸» (ماده ۸): تلاش در گسترش آموزش و پرورش عمومی و تحت پوشش قرار دادن کلیه اطفال واجب‌التعليم منطقه، به‌طوری که هیچ‌یک از آنان از تحصيل باز نمانند.
قانون برنامه پنج‌ساله چهارم توسعه، ۱۳۸۳	بند «ب» (ماده ۵۲) - اجباری کردن آموزش تا پایان دوره راهنمایی، به تناسب تأمین امکانات و به‌تدریج در مناطقی که آموزش و پرورش اعلام می‌کند به‌طوری که در پایان برنامه چهارم این امر محقق گردد.
سیاست‌های سوادآموزی (شورای عالی انقلاب فرهنگی)، ۱۳۸۵	ماده (۱) - وزارت آموزش و پرورش، با هدف «انسداد ورودی بیسوادی» از طریق افزایش «نرخ جذب خالص کودکان ۶ ساله» و «پوشش واقعی کامل لازم‌التعليمان» موظف است انعطاف و نوآوری‌های لازم را در روش‌ها، ضوابط آموزشی، روندها و رویه‌های اداری صورت دهد.
دستور مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷	- وزارت آموزش و پرورش جهت مسدود نمودن ورودی بیسوادی در افراد لازم‌التعليم (گروه سنی زیر ۱۰ سال) اقدام لازم به‌عمل آورد تا کلیه این گروه تحت پوشش مدارس قرار گرفته و ورودی بیسوادی در این گروه سنی به صفر می‌رسد.
دستور دوم مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹	- نهضت سوادآموزی تا پایان برنامه پنجم همچنان به‌عنوان سازمان وابسته به آموزش و پرورش، زیرنظر و با مسئولیت وزیر محترم باقی خواهد ماند و در مورد چگونگی ادامه آن در همان زمان تصمیم‌گیری خواهد شد.
سند نقشه جامع علمی کشور، ۱۳۸۹	- وزارت آموزش و پرورش حداکثر طی سه ماه برنامه جدیدی را برای به صفر رساندن بیسوادی در کشور تا پایان برنامه پنجم، تدوین و همه ظرفیت‌های خود را برای تحقق آن بسیج نماید.
سند تحول بنیادین ۱۳۹۰	۲-۳. اهداف بخشی نظام علم و فناوری: ۱. پوشش کامل دوره آموزش عمومی
برنامه ریشه‌کنی بیسوادی در جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۳	راهکار ۵. تعميم دوره پیش‌دبستانی به‌ویژه در مناطق محروم و نیازمند حتی‌الامکان با مشارکت بخش غیردولتی با تأکید بر آموزه‌های قرآنی و تربیت‌بدنی و اجتماعی
	رویکرد برنامه: پوشش کامل افراد بازمانده از تحصيل دوره ابتدایی،

از زمان تصویب قانون اساسی در سال ۱۳۵۸ تاکنون بیش از ۱۲ قانون و مقرره، موضوع کاهش نرخ بیسوادی، افزایش پوشش تحصیلی و جذب کودکان بازمانده از تحصیل را مورد توجه قرار داده‌اند. براساس این اسناد و قوانین، دولت موظف به آموزش و پرورش رایگان است، زیرپوشش قرار دادن کودکان لازم‌التعلیم یکی از وظایف وزارت آموزش و پرورش است، آموزش تا پایان دوره راهنمایی (متوسطه اول) اجباری است، پوشش واقعی لازم‌التعلیمان باید به‌صورت کامل انجام شود و باید همه افراد بازمانده از تحصیل به چرخه آموزش بازگردند.

۲. بررسی وضعیت بازماندگی از تحصیل

در جدول ذیل، آمار بازماندگان از تحصیل طی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰ به تفکیک مقاطع تحصیلی به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۲. بازماندگان از تحصیل سال‌های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰-۱۳۹۹

سال تحصیلی	۶ساله (اول ابتدایی)	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه دوم	کل	درصد تغییر
۱۳۹۵-۱۳۹۴	۳۵۴۲۱	۱۵۲,۲۲۵	۲۱۵,۸۵۴	۴۰۹,۷۸۳	۷۷۷,۸۶۲	
۱۳۹۶-۱۳۹۵	۳۹۵۳۷	۱۶۱,۸۶۷	۲۱۵,۶۸۱	۳۷۰,۳۶۳	۷۴۷,۹۱۱	-۳,۸۵
۱۳۹۷-۱۳۹۶	۳۷۷۱۹	۱۴۲,۵۰۲	۲۰۹,۸۸۴	۳۴۴,۰۱۳	۶۹۶,۳۹۹	-۶,۸۹
۱۳۹۸-۱۳۹۷	۳۸۰۸۴	۱۴۱,۹۴۴	۲۰۸,۶۱۹	۵۷۸,۳۳۶	۹۲۸,۸۹۹	۳۳,۳۹
۱۳۹۹-۱۳۹۸	۳۹۷۸۸	۱۴۷,۱۱۸	۲۱۰,۸۹۸	۵۸۰,۵۹۸	۹۳۸,۶۱۴	۱,۰۵
۱۴۰۰-۱۳۹۹	۸۷۸۳۰	۲۱۰,۲۲۱	۲۰۴,۷۳۵	۵۶۵,۹۱۵	۹۸۰,۸۷۱	۴,۵۰
۱۴۰۱-۱۴۰۰	۷۲۳۱۳	۱۸۵,۸۱۳	۱۸۹۵۳۴	۵۳۵۹۲۵	۹۱۱,۲۷۲*	-۷

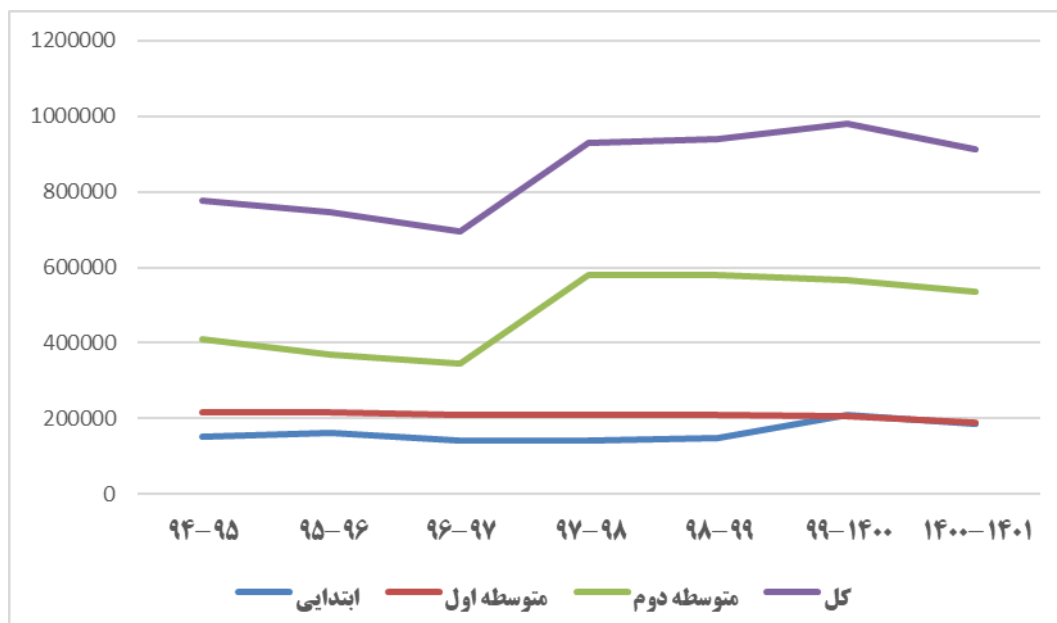
* آمارهای اخذ شده از وزارت آموزش و پرورش طی مکاتبات رسمی.

است. همچنین آمار بازماندگان از تحصیل ۶ساله در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ با رشد چشمگیر ۱۲۰٪ نسبت به سال قبل آن همراه بوده که به نظر می‌رسد علت آن، شیوع پدیده ویروس کرونا بوده است؛ اما با کاهش و جلوگیری از شیوع این ویروس، روند بازگشت به مدرسه با روندی کند همراه بوده است. معنای این پدیده آن است که بازگشت بازماندگان از تحصیل به چرخه آموزش امری دشوار است. همچنین سن ۶ سالگی در این چرخه بیشترین اهمیت را دارد و باید سیاستگذاری‌ها مبنی بر انسداد مبادی بیسوادی در سنین ابتدایی تحصیل باشد.

تعداد کل افراد بازمانده از تحصیل در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ برابر ۷۷۷,۸۶۲ نفر است که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ با ۱۷,۱۵٪ رشد به ۹۱۱,۲۷۲ نفر افزایش یافته است. روند بازماندگی از تحصیل از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۹ روبه کاهش بوده، اما در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ به یکباره با رشد ۳۳/۴ درصدی مواجه شده است. بررسی این رشد ناگهانی نشان می‌دهد که در همین سال تحصیلی آمار بازماندگان از تحصیل در دوره ابتدایی و متوسطه اول روبه کاهش بوده، اما این آمار در دوره متوسطه دوم نسبت به سال قبل رشد ۶۸/۱ درصدی داشته

۱. سالنامه‌های آماری آموزش و پرورش سال‌های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰-۱۳۹۹، بخش آمارهای منتخب.

نمودار ۱. بازماندگان از تحصيل سالهاي تحصيلي ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰

جدول ذیل به بررسی استان‌های دارای بیشترین فراوانی مطلق و فراوانی نسبی (نسبت به جمعیت دانش‌آموزی استانی) بازماندگی از تحصیل در دو سال تحصیلی ابتدا و انتهای دوره زمانی مورد مطالعه در این پرداخته است:

جدول ۳. رتبه‌بندی استان‌های دارای بیشترین نرخ بازماندگی از تحصیل سال‌های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰

رتبه	رتبه براساس فراوانی مطلق		فراوانی نسبی (نسبت به جمعیت دانش‌آموزی استانی)	
	۱۳۹۴-۱۳۹۵	۱۴۰۰-۱۴۰۱	۱۳۹۵-۱۳۹۶	۱۴۰۰-۱۴۰۱
۱	سیستان و بلوچستان (۱۱۷,۲۴۵)	سیستان و بلوچستان (۱۴۵,۳۴۰)	سیستان و بلوچستان (۱۸/۵۶)	سیستان و بلوچستان (۱۸,۲۰)
۲	خراسان رضوی (۸۶,۹۳۳)	خراسان رضوی (۱۰۸,۰۳۷)	آذربایجان غربی (۹/۸۶)	آذربایجان غربی (۹,۸۵)
۳	خوزستان (۶۸,۱۷۵)	استان تهران (۹۱,۰۷۶)	خراسان شمالی (۹/۰۱)	گلستان (۸,۴۲)
۴	استان تهران (۶۵,۳۲۶)	خوزستان (۸۰,۹۳۳)	گلستان (۸/۱۳)	خراسان شمالی (۷,۸۹)
۵	آذربایجان غربی (۵۶,۱۸۱)	آذربایجان غربی (۶۳,۲۵۷)	خراسان رضوی (۸)	خراسان رضوی (۷,۸۴)

دارند. ترکیب پنج استان دارای بیشترین فراوانی نسبی بازماندگی از تحصیل طی بازه زمانی ۶ ساله مورد مطالعه تغییر نکرده و همان استان‌ها در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ در رتبه یک تا پنج قرار گرفته‌اند. جدول ۴ آمار بازماندگان از تحصیل جذب شده را از سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ نمایش می‌دهد.

براساس جدول ۳ استان سیستان و بلوچستان در هر دو سال تحصیلی (۱۳۹۴-۹۵ و ۱۴۰۰-۰۱) و مبنی بر هر دو مؤلفه فراوانی مطلق و نسبی در رتبه نخست بیشترین بازماندگی از تحصیل قرار داد و استان آذربایجان غربی نیز براساس مؤلفه فراوانی نسبی در بازه زمانی مذکور در رتبه دوم و خراسان رضوی براساس مؤلفه فراوانی مطلق در رتبه دوم قرار

جدول ۴. تعداد جذب بازماندگان از تحصیل^۱

سال تحصیلی	۱۳۹۴-۱۳۹۵	۱۳۹۵-۱۳۹۶	۱۳۹۶-۱۳۹۷	۱۳۹۷-۱۳۹۸	۱۳۹۸-۱۳۹۹	کل
تعداد بازماندگان	۷۷۷,۸۶۲	۷۴۷,۹۱۱	۶۹۶,۳۹۹	۹۲۸,۸۹۹	۹۳۸,۶۱۴	۴,۰۸۹,۶۸۵
تعداد جذب	۴۱,۳۰۴	۳۵,۱۰۰	۳۱,۹۱۰	۳۳,۴۸۰	۳۶,۴۴۴	۱۷۸,۲۳۸
درصد جذب	۵/۳	۴/۷	۴/۶	۳/۶	۳/۹	۴/۳۶

۹۷/۱ درصد از کودکان بازمانده از تحصیل جذب مدارس نشدند. با توجه به سیاست‌گذاری‌های مکرر در راستای پوشش تحصیلی کامل و جذب کودکان بازمانده از تحصیل و علی‌رغم ادعای دولت وقت در خصوص عملکرد بسیار مناسب در جذب کودکان بازمانده از تحصیل^۲، این وضعیت بسیار نامناسب است و عدم تحقق سیاست‌ها و قوانین را نشان می‌دهد.

بر اساس جدول فوق طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۹ بالاترین نرخ جذب کودکان بازمانده از تحصیل ۵/۳ درصد است به این معنا که در بهترین حالت معادل ۹۴/۷ درصد از کودکان بازمانده از تحصیل به چرخه آموزش بازنگشتند. این وضعیت در سال ۱۳۹۸-۱۳۹۹ به این نحو است که تنها ۳۶,۴۴۴ نفر معادل ۳/۹ درصد از کل کودکان بازمانده از تحصیل جذب شدند و

[۳. بررسی وضعیت ترک تحصیل دانش‌آموزان]

در جدول ذیل، آمار دانش‌آموزان ترک تحصیل طی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰-۱۴۰۱ به تفکیک مقاطع تحصیلی به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۵. دانش‌آموزان ترک تحصیل طی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰-۱۴۰۱^۲

سال تحصیلی	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه دوم	کل	درصد
۱۳۹۴-۱۳۹۳	۸۷,۲۹۵	۶۰,۳۶۱	۱۹۹,۵۴۷	۳۴۷,۲۰۳	-
۱۳۹۵-۱۳۹۴	۹۰,۱۴۶	۱۲۷,۴۸۶	۳۹,۱۵۳	۲۵۶,۷۸۵	-۲۶
۱۳۹۶-۱۳۹۵	۷۵,۶۷۷	۱۲۶,۲۳۴	۳۵,۶۳۹	۲۳۷,۵۵۰	-۷,۵
۱۳۹۷-۱۳۹۶	۸۷,۷۶۳	۱۳۵,۲۹۳	۳۷,۶۹۱	۲۶۰,۷۴۷	۹,۸
۱۳۹۸-۱۳۹۷	۸۳,۶۶۲	۱۴۶,۴۸۸	۶۶,۲۳۸	۲۹۶,۳۸۸	۱۳,۷
۱۳۹۹-۱۳۹۸	۹۹,۸۵۴	۱۲۴,۸۹۴	۴۵,۸۰۷	۲۷۰,۵۵۵	-۸,۷
۱۴۰۰-۱۴۰۱*	۸۰,۴۰۲	۱۵۴,۴۲۰	۴۴,۱۹۷	۲۷۹,۰۱۹	۳,۱

* آمارهای اخذ شده از وزارت آموزش و پرورش طی مکاتبات رسمی.

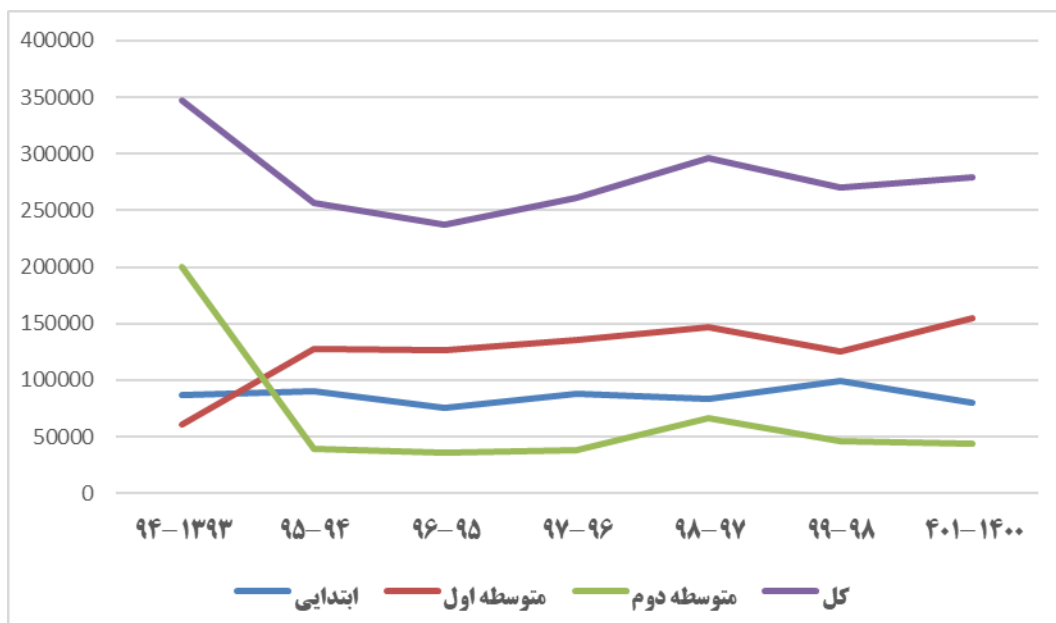
تعداد دانش‌آموزان ترک تحصیل در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ برابر با ۳۴۷,۲۰۳ نفر بوده که با کاهش ۲۲ درصدی در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ به عدد ۲۷۰,۵۵۵ رسید. این کاهش ۲۲ درصدی مربوط به دوره دوم متوسطه است که در همین بازه زمانی مذکور از ۱۹۹ هزار نفر به ۴۵ هزار نفر کاهش یافته اما در سوی دیگر، آمار دانش‌آموزان ترک تحصیل دوره ابتدایی و متوسطه اول در بازه زمانی پیش گفته رو به رشد بوده به نحوی که در دوره ابتدایی شاخص مذکور از ۷۸ هزار نفر به ۹۹ هزار نفر و دو دوره متوسطه اول از ۶۰ هزار نفر به ۱۲۴ هزار نفر افزایش یافته است. در حال حاضر در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ آمار تارکان تحصیل با رشد ۳ درصدی به ۲۷۹,۰۱۹ نفر رسیده است.

۱. گزارش اقدامات و دستاوردهای دولت تدبیر و امید (۱۳۹۲-۱۴۰۰)، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، سال ۱۴۰۰، ص ۶۴۹ (تعداد بازماندگان از تحصیل از سالنامه‌های آماری آموزش و پرورش گرفته شده است).

۲. «یکی از توفیقات مهم در دولت یازدهم و دوازدهم (۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹) جذب بازماندگان از تحصیل است. در مجموع بعد از دولت یازدهم تاکنون ۲۱۳,۲۰۵ نفر بازمانده از تحصیل به فرایند تعلیم و تربیت بازگشته و جذب شده‌اند». منبع پیشین، ص ۶۴۹.

۳. سالنامه‌های آماری آموزش و پرورش سال‌های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰-۱۳۹۹، بخش آمارهای منتخب.

نمودار ۲. دانش آموزان ترك تحصيل سال هاي تحصيلي ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰

جدول ذيل به بررسي استان هاي داراي بيشتريين فراواني مطلق و فراواني نسبي (نسبت به جمعيت دانش آموزي استاني) در سال هاي تحصيلي ۱۳۹۴-۱۳۹۳ و ۱۳۹۹-۱۳۹۸ پرداخته است:

جدول ۶. رتبه بندي استان هاي داراي بيشتريين ميزان ترك تحصيل

رتبه	فراواني مطلق		فراواني نسبي (نسبت به جمعيت دانش آموزي)	
	۱۳۹۳-۹۴	۱۴۰۱-۱۴۰۰	۱۳۹۳-۹۴	۱۴۰۱-۱۴۰۰
۱	خراسان رضوي (۳۶,۵۸۳)	خراسان رضوي (۳۴,۵۰۲)	سيستان و بلوچستان (۴/۳)	سيستان و بلوچستان (۴,۲۴)
۲	خوزستان (۲۶,۷۷۸)	سيستان و بلوچستان (۳۳,۸۷۸)	آذربايجان غربي (۳/۴۴)	آذربايجان غربي (۲,۸۹)
۳	سيستان و بلوچستان (۲۴,۱۷۱)	خوزستان (۲۱,۶۵۰)	خراسان شمالي (۳/۴)	گلستان (۲,۶۴)
۴	شهرستان هاي تهران (۲۳,۲۱۶)	شهرستان هاي تهران (۲۱,۰۵۵)	خراسان رضوي (۳/۳۹)	خراسان رضوي (۲,۵۰)
۵	شهر تهران (۲۱,۲۰۲)	آذربايجان غربي (۱۸,۵۵۹)	خوزستان (۳/۱۵)	خراسان شمالي (۲,۲۸)

همچنین در گزارشی دیگر از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی^۲ در سال ۱۳۹۹، حدود ۷۰ درصد از کودکان بازمانده از تحصیل در دهک یک تا پنج قرار دارند. دهک دوم با ۲۲ درصد بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است. همچنین استان سیستان و بلوچستان با ۷۳/۱۶ درصد دارای بیشترین نرخ فقر کودکان بازمانده از تحصیل و استان یزد با ۲۲/۲۰ درصد کمترین درصد فقر در بین خانوار دارای کودک بازمانده از تحصیل هستند.

سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ رو به افزایش نهاده است. پنج استان سیستان و بلوچستان، آذربایجان غربی، خراسان رضوی، خراسان شمالی و گلستان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ بیشترین فراوانی نسبی بازماندگان از تحصیل را داشته‌اند که در همین پنج استان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ نیز دارای بیشترین فراوانی نسبی هستند.

از میان همه استان‌های کشور، استان سیستان و بلوچستان در دو شاخص بازماندگی از تحصیل و ترک تحصیل وضعیت بسیار نامناسب‌تری دارد به نحوی که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ تعداد ۱۴۵,۳۴۰ نفر معادل بیش از ۱۸/۲ درصد از جمعیت دانش‌آموزی این استان بازمانده از تحصیل هستند و در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بیش از ۴ درصد از جمعیت دانش‌آموزی آن استان ترک تحصیل کرده‌اند.

خانوارهایی که در دهک‌های پایین، فاقد بیمه، فقیر، فاقد درآمد ثابت و... هستند بیشتر در معرض بازماندگی از تحصیل قرار دارند. به طور کلی می‌توان گفت که بازماندگی از تحصیل با وضعیت رفاه خانوار مرتبط است.

اجرای سیاست‌های هدفمند به خصوص در حوزه حمایت اجتماعی نیازمند اطلاعات افراد بر پایه ویژگی‌های هویتی، اقتصادی، اجتماعی و جغرافیایی است. زیرا در شکل‌گیری بازماندگی از تحصیل علل متعددی از جمله اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و سلامت نقش جدی دارد که این امر نیازمند آن است تا نهادی متولی به‌روزرسانی و پایش لحظه‌ای آمار بازماندگان از تحصیل داشته باشند و سپس مبتنی بر آن راهکار ارائه شود.

حل مسئله بازماندگی از تحصیل و ترک تحصیل دانش‌آموزان از یک‌سو نیازمند قاعده‌گذاری عملیاتی و اجرایی است و از سوی دیگر نظارت بر اجرای قوانین و مقررات این حوزه از سوی نهادهای نظارتی همچون مجلس شورای اسلامی بسیار ضرورت دارد.

طبق جدول بالا در بازه زمانی مورد مطالعه استان سیستان و بلوچستان بیشترین فراوانی نسبی و خراسان رضوی بیشترین فراوانی مطلق دانش‌آموزان ترک تحصیل را دارند. ترکیب چهار استان دارای بیشترین فراوانی نسبی ترک تحصیل طی بازه زمانی ۶ ساله مورد مطالعه تغییر نکرده و البته استان گلستان نیز به آنها اضافه شده است.

شایان ذکر است که آمار دقیقی از کودکان معلول و فاقد هویت در اختیار نیست. در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۶، ۵۸٪ از کودکان بازمانده از تحصیل بازه سنی ۶-۱۱ سال، مربوط به پنج دهک درآمدی اول هستند.^۱

[جمع‌بندی]

■ علی‌رغم سیاستگذاری مکرر در قبل و بعد از انقلاب اسلامی در خصوص پوشش کامل تحصیلی و جذب همه کودکان بازمانده از تحصیل، این اهداف تحقق نیافته است و تعداد ۹۱۱,۲۷۲ کودک لازم‌التعلیم در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ از تحصیل بازمانده‌اند و تعداد ۲۷۹,۰۱۹ دانش‌آموز در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ ترک تحصیل کرده‌اند.

■ سیاستگذاری در خصوص پوشش تحصیلی و جذب کودکان بازمانده از تحصیل از واقعیت‌ها و وضعیت موجود مسئله اثرپذیری نداشته است، به نحوی که ادبیات سیاستی این حوزه همواره به ذکر عباراتی توصیه‌ای و کلی همچون آموزش اجباری، پوشش کامل تحصیلی و جذب افراد بازمانده از تحصیل اکتفا کرده و با وجود ادامه روند بازماندگی و ترک تحصیل، رو به سوی قاعده‌گذاری عملیاتی و اجرایی برای حل مسئله نیاورده است. همچنین عدم الزام برای دستگاه‌های مجری جهت بسترسازی و کیفیت بخشی آموزش جهت پوشش تحصیلی جای خود را به اجبار و نهایتاً جرم‌انگاری بازماندگی از تحصیل سپرده است.

■ آمار بازماندگان از تحصیل هم‌سو با سیاستگذاری‌ها و در جهت کاهش و در نهایت به صفر رسیدن نیست، بلکه این نرخ در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ نسبت به سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ به میزان ۱۷/۱۵ درصد افزایش یافته است.

■ نرخ جذب بسیار ناچیز کودکان بازمانده از تحصیل در کنار تعداد بالای ترک تحصیل سالیانه (از ۳۴۷ هزار نفر تا ۲۷۰ هزار نفر) سبب شده است تا روند بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش روبه رشد باشد.

■ از یک‌سو پوشش کامل تحصیلی دوره آموزش و پرورش عمومی یکی از اهداف سیاست‌ها و قوانین بالادستی حوزه آموزش و پرورش است و از سوی دیگر آموزش و پرورش عمومی اهمیت و نقش مهمی در نهادینه‌سازی ارزش‌ها و جامعه‌پذیری کودکان دارد. این در حالی است که متأسفانه جمعیت ترک تحصیل در دوره ابتدایی و متوسطه اول (دوره آموزش و پرورش عمومی) از سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ تا

۱. سرشماری کودکان بازمانده از تحصیل مقطع ابتدایی ۱۳۹۷-۱۳۹۶، دبیرخانه شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی، چاپ دوم، تابستان ۱۳۹۹.
۲. گزارش عملکرد طرح حمایت اجتماعی فعال مشروط از کودکان بازمانده از تحصیل و در معرض ترک تحصیل وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سال ۱۴۰۰.

[پیشنهادها]

براساس آنچه در مورد بیسوادی و بازماندگی از تحصیل گفته شد، بسته پیشنهادی ذیل ارائه می‌شود:

۱ ایجاد سامانه آماری جامع و یکپارچه از سوی وزارت آموزش و پرورش با تجمیع آمارهای حوزه‌های بخشی مرتبط با کودکان لازم‌التعلیم با تأکید بر:

الف) تقاطع‌گیری سامانه‌های آماری ثبت احوال، مرکز آمار ایران، وزارت رفاه، وزارت آموزش و پرورش، سازمان بهزیستی، آموزش و پرورش استثنایی و وزارت بهداشت،

ب) به‌روزرسانی و صحت‌سنجی اطلاعات اسمی، مشخصات و نشانی افراد بیسواد در کشور در پایگاه اطلاعات اسمی بیسوادان،

ج) ارائه آمار موالید از سوی سازمان ثبت احوال در بازه‌های سه ماهه،
د) ارائه آمار به‌روز کودکان فاقد هویت از سوی وزارت کشور با رعایت ملاحظات امنیتی،

ه) ارائه اطلاعات اقتصادی کودکان بازمانده از تحصیل از سوی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی،

و) ارائه اطلاعات کودکان معلول با نیازهای ویژه از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان بهزیستی با تعیین آمار گروه آموزش‌پذیر برای آموزش و پرورش استثنایی،

ز) ارائه آمار کودکان فقیر خارج از پوشش نهادهای حمایتی از سوی وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی.

۲ اصلاح ساختاری شورای پشتیبانی سوادآموزی با توجه به ترکیب ناکارآمد، تشکیل نامنظم جلسات، نبود ضمانت اجرای مصوبات، عدم حضور نهادهای مؤثر و سیاستگذاری متمرکز و عدم توجه به اقتضائات محلی با محوریت:

الف) تبیین مسئولیت دستگاه‌های حاضر براساس نقشه جامع سوادآموزی،

ب) افزوده شدن معتمدین محلی و فعالان اجتماعی با شورای استانی،
ج) افزوده شدن نمایندگان سازمان بسیج مستضعفین، ستاد اجرایی فرمان حضرت امام(ره)، بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و نهاد کتابخانه‌های عمومی به ترکیب شورای ملی،

د) تعیین دقیق زمانبندی جلسات و پیگیری مصوبات.

۳ انجام مأموریت سوادآموزی توسط آموزگاران (مدارس ابتدایی) در اقصی نقاط کشور با توجه به صدور تاریخی پیام امام(ره) مبنی بر

حل مسئله بیسوادی بدون وجود تشریفات اداری خسته‌کننده و بدون قرطاس بازی^۱، و همچنین دوبار مکاتبه دفتر مقام معظم رهبری مبنی بر لزوم به صفر رساندن بیسوادی و تصمیم‌گیری در خصوص چگونگی ادامه نهضت سوادآموزی تا پایان برنامه پنجم توسعه.^۲

۴ اتخاذ رویکرد مدرسه‌محوری در جذب بازماندگان از تحصیل و سوادآموزی؛ با توجه به قرار گرفتن مدرسه در یک موقعیت محلی و ارتباط نزدیک معلمان و مدیران با مردم محلی، مدرسه می‌تواند کانون جذب بوده و با توجه به دسترسی ساده‌تر به بازماندگان، هزینه کمتر و امکان شناسایی راحت‌تر، وزارت آموزش و پرورش با تهیه دستورالعمل مربوطه با اتخاذ رویکرد مدرسه‌محوری از ظرفیت معلمان رسمی در قالب اضافه‌کار و حق‌التدریس استفاده نماید.

۵ طراحی و اجرای آزمون پایانی سوادآموزی از سوی مرکز سنجش و پایش کیفیت نظام آموزشی با همکاری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

۶ استفاده از فناوری اطلاعات و آموزش‌های ترکیبی در مناطقی که امکان حضور دائم معلم وجود ندارد با رعایت اصول سواد رسانه و فراهم ساختن زیرساخت آن.

۷ تهیه نقشه جامع سوادآموزی از سوی وزارت آموزش و پرورش به جهت تعیین چگونگی نقش‌آفرینی گروه‌های جهادی و مردمی به‌لحاظ نوع مأموریت و خدمات‌دهی از منظر جغرافیایی.

۸ ایجاد فرصت‌های آموزشی متنوع و باکیفیت با عنایت به راهکار ۳-۵ سند تحول (توانمندسازی دانش‌آموزان ساکن مناطق محروم، روستاها، حاشیه شهرها، عشایر کوچ‌نشین و همچنین مناطق دوزبانه با نیازهای ویژه) از طریق:

الف) مکلف نمودن کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به ارائه خدمات ماهیانه کتابخانه‌ای به‌صورت سیار در روستاهای دارای مدرسه فاقد کتابخانه،

ب) توسعه هنرستان‌ها متناسب با آمایش سرزمینی از سوی وزارت آموزش و پرورش با توجه به ضرورت مهارت‌آموزی،
ج) توسعه کتابخانه‌های عمومی از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد و نهاد کتابخانه‌های عمومی در مناطق کمتر برخوردار.

۹ اصلاح قانون بازگشایی مدارس مصوب سال ۱۳۷۶ مجلس شورای اسلامی با توجه به ضرورت انعطاف در زمان آموزش بازماندگان و مناطق روستایی و عشایری متناسب با زیست‌بوم.

۱. پیام تاریخی امام خمینی(ره) جهت شکل‌گیری نهضت در ۱۳۵۸/۱۰/۰۷.

۲. نامه دفتر مقام معظم رهبری به سازمان نهضت سوادآموزی در سال ۱۳۸۷ به شماره ۱/۱۵۲۰۷/۱۳۸۹ و سال ۱۳۸۹ به شماره ۱/۱۷۰۷۵.

۱۲ تهیه و تدوین محتوای آموزشی مناسب کودکان استثنایی بازمانده از تحصیل از سوی وزارت آموزش و پرورش.

۱۳ بازنگری و اصلاح برنامه درسی با رویکرد انعطاف‌پذیری برای کودکان بازمانده از تحصیل از سوی وزارت آموزش و پرورش.

۱۰ اختصاص سهمیه ویژه جذب نیروی توانبخشی کودکان با نیازهای ویژه از سوی سازمان اداری استخدامی با همکاری سازمان برنامه و بودجه براساس پایش ملی تهیه شده از سوی وزارت آموزش و پرورش و طبق نیازهای موجود طی سال‌های برنامه هفتم توسعه.

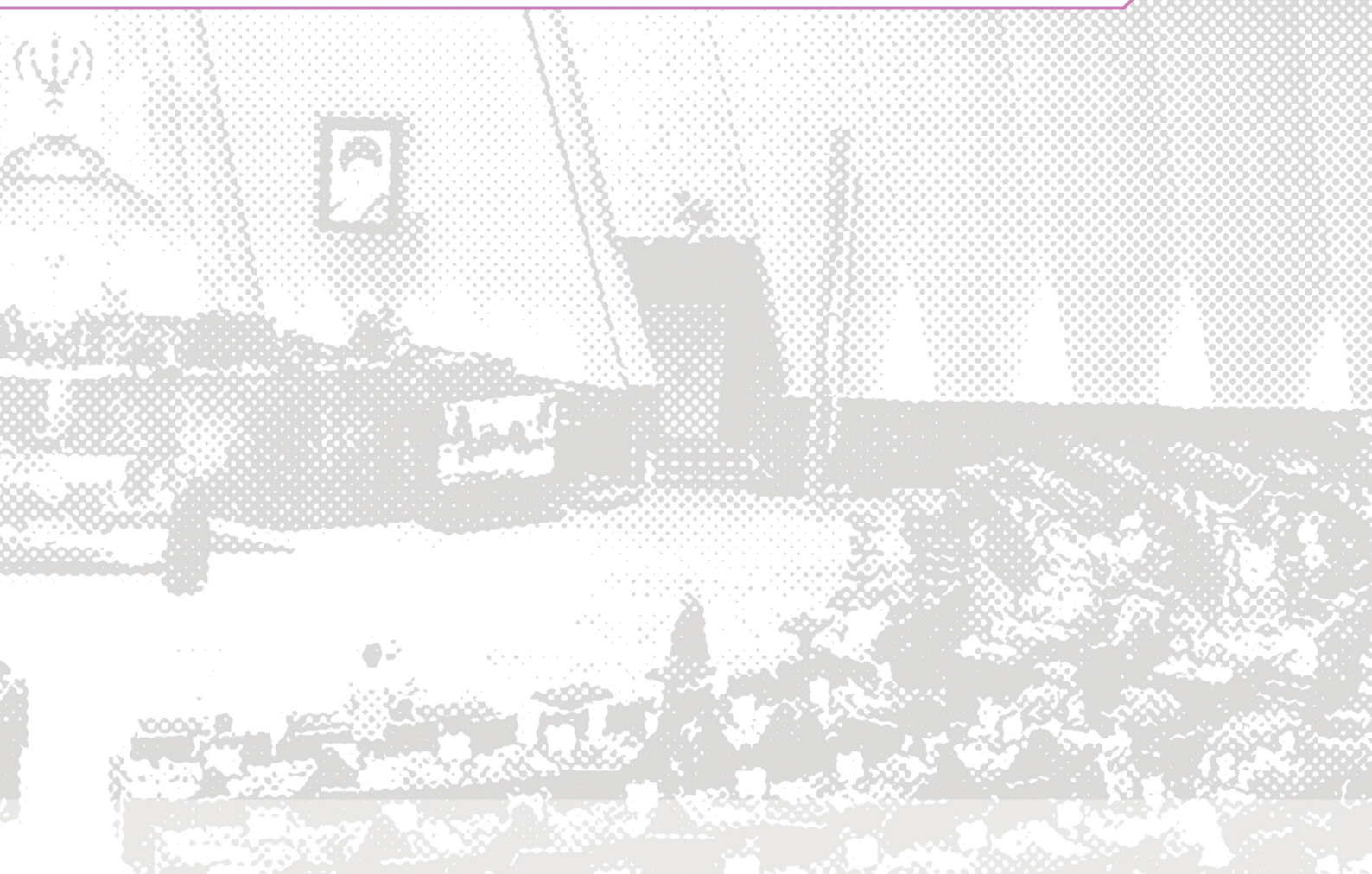
۱۱ پوشش حمایتی کودکان بازمانده از تحصیل به دلیل فقر یا معلولیت از سوی سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام خمینی (ره).

[منابع و مآخذ]

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۵۸.
۲. پیام امام خمینی (ره) به مناسبت تشکیل نهضت سوادآموزی، ۱۳۵۸.
۳. قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش مصوب مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۶.
۴. طرح اجرایی سوادآموزی، مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۶۶.
۵. قانون برنامه اول توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۸-۱۳۷۲).
۶. قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۴-۱۳۷۸).
۷. قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴-۱۳۸۸).
۸. قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور، مصوب ۱۳۷۲، مجلس شورای اسلامی.
۹. سیاست‌های سوادآموزی (شورای عالی انقلاب فرهنگی)، ۱۳۸۵.
۱۰. دستور مقام معظم رهبری به سازمان نهضت سوادآموزی، طی نامه شماره ۱/۱۵۲۰۷، تاریخ ۱۳۸۷/۱۱/۳۰.
۱۱. سند نقشه جامع علمی کشور، مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۹.
۱۲. برنامه ریشه‌کنی بیسوادی در جمهوری اسلامی ایران، سازمان نهضت سوادآموزی ۱۳۹۳.
۱۳. گزارش اقدامات و دستاوردهای دولت تدبیر و امید (۱۳۹۲-۱۴۰۰)، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، سال ۱۴۰۰.
۱۴. نشانگرهای ارزشیابی نظام آموزش و پرورش و استانداردهای آن، مصوب ۸۸۶ شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۲.
۱۵. سالنامه‌های آماری آموزش و پرورش سال‌های تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱-۱۴۰۰، بخش آمارهای منتخب.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc@majles.ir